

Deserts of the World

An appraisal of research into their physical and biological environments

(The University of Arizona Press, Tucson, 1968)

A könyv, amely mint az Egyesült Államoknak a Nemzetközi Hidrológiai Dekád munkájához való hozzájárulásának egy része jelent meg, igen nagy feladatot tűz maga elé. Mint a címe is mutatja a sivatagoknak a fizikai és biológiai környezettel kapcsolatos kutatásának tematikáját kívánja megfelelő formában felölelni. Ezt a sokoldalú tanulmányozást azáltal is meg kívánja közelíteni, hogy szerzői között különböző területek képviselői vannak. W. G. MCGINNIES a könyv főszerkesztője növényélettannal foglalkozik, B. J. GOLDMAN az arid területek kutatója, P. PAYLORE a könyv bibliografiai munkáiban működött közre, C. H. REITAN a klímával foglalkozó részt készítette el C. R. GREEN-nel együtt, míg L. K. LUSTIG a geomorfológiai és felszíni hidrológiai fejezetekért volt felelős. H. E. DREGNE a felületi képződmények, C. H. LOWE a sivatagok faunája, J. F. SCHREIBER a sivatagok tengerparti övezetei, míg E. S. SIMPSON a talajvíz hidrológiai fejezetet írta, illetve állította össze.

A bevezető rész, amely az arizonai egyetem sivatagi területekkel foglalkozó részlegének szervezetét és munkatervét is ismerteti rövid áttekintést nyújt a világ nagyobb sivatagairól. A következő fejezet a sivatagi területek klimatikus viszonyaival foglalkozik, mind általánosságban, mind pedig a különböző világrészek ismertebb sivatagjainak helyi vonatkozásában. Ebben a fejezetben korszerű és részletes ismertetés olvasható a légmozgásokról, ezekkel kapcsolatos homokviharokról és egyéb, a sivatagokra jellemző klimatikus folyamatokról. Ugyancsak ez a fejezet foglalkozik a sivatagokban olyan fontos vízgazdálkodási kérdésekkel, és nemcsak az arid területek vízhiányának elvi és gyakorlati vonatkozásait ismerteti hanem az ariditás és a területek vízgazdálkodásának mérésének módszertani kérdéseivel is foglalkozik. Különböző osztályokba sorolja az arid területeket a klimatikus viszonyok

alapján. A fejezet foglalkozik a mikroklima, sugárzás stb. kérdéseivel is.

A fejezetnek mint a könyv többi részének is értékes anyaga egyes gyakorlati javaslatok elkészítése, valamint a kérdésre vonatkozó irodalom igen részletes és pontos felsorolása.

A könyv következő fejezete a geomorfológiai és a felszíni hidrológiai kérdésekkel foglalkozik. Az előző fejezethez hasonlóan az általános elvi kérdések ismertetésére is kitér valamint a kutatás történetének rövid összefoglalására az adott szakterületen. Ezt követően ismerteti Dél-Afrika, a Szahara, Szomáliföld, Arab sivatag, Dél-Ázsia, az Ausztráliai sivatag, Dél-Amerikai sivatagi területek és az Észak-Amerikai sivatagi területek geomorfológiáját és a felszíni hidrológiáját.

Ez a fejezet is gyakorlati javaslatokkal zárul, amelyet az ismertebb publikációk jegyzéke követ. Hasonlóan a könyv többi részéhez a munka alaposságára jellemző, hogy közel 100 oldalt tesz ki e fejezet irodalomjegyzéke, amely a különböző, az előbbieken felsorolt sivatagi területek szerint van csoportosítva.

A sivatagi területek felületi képződményeivel foglalkozó fejezet tárgyalja e területek talajviszonyait is. Annak ellenére, hogy a könyv nem tekinthető talajtani munkának alapos és korszerű talajtani ismertetést nyújt a sivatagok talajtakarójáról. Ennek az ismertetésnek a során kitér a sivatagi talajok fizikai viszonyaira, vízgazdálkodására, minerológiájára és kémiájára, és részletesen foglalkozik a sivatagokban annyira elterjedt szikesedési viszonyokkal is.

Ugyancsak a talajokkal foglalkozó fejezet ismerteti az öntözővíz minőség kérdéseit szoros kapcsolatban a talajok szikesedésével. Ebben a fejezetben is az egyes területeket külön-külön ismerteti, és így az egyes talajok osztályozásában megnyilvánuló szemléletbeli különbségek a könyvben is visszatükröződnek. Igen

jó összefoglalással és általánosítással azonban a különböző sivatagi területeken használt különféle osztályozási rendszerek ellenére jó áttekintést ad az egyes területekről és különböző sivatagi talajok összehasonlítását és lehetővé teszi.

A fejezetet ugyancsak részletes és pontos irodalmi rész zárja, amelyben a forrásmunkák feltüntetése mellett a sivatagi területekre vonatkozó talajtani térképek is szerepelnek.

A sivatagi területek vegetációjával foglalkozó fejezetben ugyancsak általános résszel vezet be az anyagot a szerző, amely után egyes sivatagok flórájának általános és sajátos kérdései következnek. Ennek a fejezetnek nemcsak igen részletes irodalomjegyzéke van, amely terjedelemben felülmúlja a szöveges részt, hanem a különböző, nemzetközileg ismert növénygyűjteményekről is számot ad a szerző a fejezethez tartozó jegyzékben.

Igen érdekes a sivatagi területek faunájával foglalkozó fejezet, amelyben a szorosabb értelemben vett faunán kívül e területek általunk kevésbé ismert betegségeiről is információkat ad a szerző. A fejezethez ugyancsak részletes irodalomjegyzék csatlakozik.

A tengerparti sivatagok speciális kérdéseivel foglalkozó fejezet után rövid fejezet foglalkozik a sivatagok talajvíz kérdéseivel egész általánosan.

A munka részletes név- és tárgymutatót is tartalmaz. Az óriási anyag amelyet felölel, valamint az igen pontos és praktikus tárgyalásmód alkalmassá teszi arra, hogy a legkülönbözőbb szakterületek képviselői eredményesen használják.

SZABOLCS ISTVÁN

Érkezett: 1971. május 7.